

Fiskberedningsindustrin är viktig för kustnära samhällen

- Knappt 40 procent av antalet arbetsställen inom fiskberedningsindustrin finns i Västra Götaland och ytterligare 30 procent av antalet arbetsställen finns i Skåne, Stockholm, Blekinge och Kalmar län.
- Den ekonomiska utvecklingen är starkt beroende av priset på råvaror. Råvaru- och handelskostnadernas andel av de totala kostnaderna i fiskberedningsindustrin låg på drygt 70 procent mellan 2008 och 2013, vilket är cirka tio procentenheter högre än i livsmedelsindustrin totalt sett.
- Ett ökat förädlingsvärde per anställd bekräftar trenden att konsumenterna efterfrågar mer förädlade produkter.

Bakgrund

Fiskberedningsindustrin är en stor användare av den fångade och odlade fisken och i denna kortanalys tittar vi närmare på den delen av värdekedjan. Vi tittar bl.a. närmare på den ekonomiska utvecklingen och de största kostnadsposterna. Vi jämför vissa ekonomiska nyckeltal med andra sektorer och studerar utvecklingen över tiden. Då fiskberedningsindustrin bidrar till sysselsättningen, speciellt i kustnära samhällen där möjligheterna till alternativ sysselsättning är få, studerar vi även i vilka län den är lokaliserad och den ekonomiska utvecklingen.

Använda källor och metod

Den statistik som används i kortanalysen är beställd från Statistiska Centralbyrån (SCB) som hämtat den från det så kallade SRU-registret som består av inkomstskattedeclarationer i Sverige samt från företagsregistret som SCB ansvarar för. Den beställda statistiken har sammanställts och bearbetats av Jordbruksverket inom ramen för Sveriges nationella datainsamlingsprogram, som styrs av olika EU-förordningar (DCF, Data Collection Framework¹). Detta gör det möjligt att på nationell nivå jämföra den ekonomiska utvecklingen med andra EU-länder (även om detta inte sker i denna kortanalys).

Eftersom statistiken baseras på inkomstskattedeclarationer är det inte möjligt att få med de senaste årens siffror. Företagens uppgifter publiceras av SCB i maj två år efter verksamhetsåret, vilket innebär att uppgifter avseende 2013 publicerades 2015. Trots lång eftersläpning gör vi bedömningen att kortanalysen är intressant då den förutom ett enskilt år kan visa på en utveckling över tiden för såväl riket som de olika länen.

---

¹ (Rådets förordning (EU) nr 199/2008, kommissionens förordning (EG) nr 665/2008, kommissionens beslut 2010/96/EG, Rådets förordning (EG) 861/2006, Kommissionens förordning (EG) 1078/2008.)

Det är ekonomisk statistik på företags- och arbetsställenivå för branschen ”Berednings och hållbarhetsbehandling av fisk samt skal- och blötdjur” (SNI² 10.200) som har använts. SNI-koden omfattar bl.a. frysning, djupfrysning, torkning, kokning, rökning och saltning av fisk samt skal- och blötdjur, liksom nedsänkning i saltlake, konservering, tillverkning av fiskfiléer, rom, kaviar, kaviarersättning. Tillverkning av fiskmjöl som är avsett att konsumeras av människor eller till djurfoder, tillverkning av mjöl och limvatten av fisk och andra havslevande djur som är olämpliga att konsumeras av människor ingår också. Slutligen ingår även beredning och hållbarhetsbehandling av fisk på fartyg som ej är fiskefartyg samt bearbetning av sjögräs inbegrips. SNI-koden omfattar däremot inte t.ex. industriell tillverkning av färdiglagade fiskrätter, tillagning av fisksoppor, beredning av valar samt beredning och hållbarhetsbehandling av fisk på fiskefartyg.

Uppgifter om vilken primär (dvs. huvudsaklig verksamhet) och eventuell sekundär bransch företaget eller koncernen tillhör registreras av respektive bolag på www.verksamt.nu. Det är denna registrering som ligger till grund för indelningen i olika branscher, såväl primär som sekundär bransch. De ekonomiska uppgifterna på riksnivå avser hela företaget eller koncernen, vilket kan leda till att företag som är verksamma inom flera branscher än fiskberedning inte finns med i uppgifterna på riksnivå. På länsnivå baseras den ekonomiska statistiken på så kallade verksamhetsenheter som kan ha en annan primär verksamhet än vad som registrerats för företaget eller koncernen som helhet. I praktiken kan detta innebära att flera verksamhetsenheter har fiskberedning som primärbransch, men det företag eller koncern som verksamhetsenheterna tillhör har inte fiskberedning som primär bransch och det är därför inte möjligt att summera uppgifterna för länen och jämföra med uppgifterna på riksnivå.

Ekonomiska uppgifter om livsmedelsindustrin samt näringslivet på riksnivå är hämtade från Statistikdatabasen på SCB:s hemsida (Företagens ekonomi). Tyvärr finns inte uppgifter om olika segment eller län på hemsidan och därför är det inte möjligt att jämföra denna utveckling mellan fiskberedningsindustrin och livsmedelsindustrin.

En heterogen industri

Den svenska fiskberedningsindustrin är väldigt heterogen med allt från små familjeföretag som bearbetar sina egna fångster till större företag med storskalig industriell produktion. Cirka hälften av såväl antalet anställda som förädlingsvärdet ligger dock i ett litet antal stora företag. Under 2013 fanns det i hela Sverige totalt 347 företag som hade fiskberedning som antingen primär eller sekundär verksamhet. Av dessa var det 222 företag i Sverige som hade fiskberedning som huvudsaklig verksamhet och under samma år fanns det totalt 228 arbetsställen inom fiskberedning. Kortanalysen fokuserar på de företag som har fiskberedning som primärbransch på riks- eller länsnivå.

Tabell 1 visar utvecklingen över tiden för antal företag och antal anställda, samt antal årspersoner för fiskberedningsindustrin. Enligt tabellen ökade antalet företag mellan 2008 och 2013 med knappt fyra procent, samtidigt som det totala antalet anställda ökade med drygt en procent. Ökningen av antalet företag har skett relativt jämnt fördelat mellan de olika

---

² SNI är en standard för svensk näringsgrensindelning och används för att hänföra bl a företags verksamhet till en eller flera näringsgrenar. Det är företagen själva som bestämmer SNI-kod och de ska ange SNI-koder när de registrerar sitt företag på www.verksamt.se.

segmenten och de andelar som visas i figur 1 stämmer väl överens med utvecklingen över tiden som visas i tabell 1.

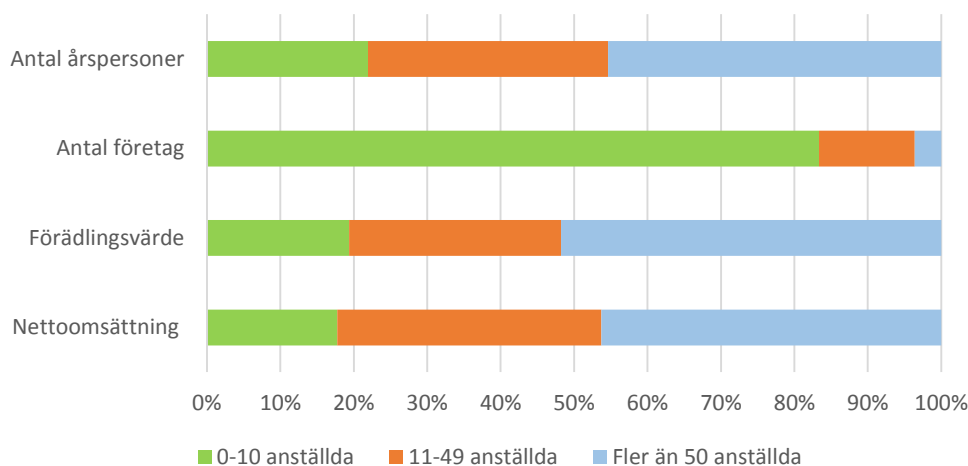
Tabell 1 Struktur för svensk fiskberedningsindustri 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal företag	214	217	219	219	223	222
<=10 anställda	181	186	183	186	190	185
11-49 anställda	26	26	30	26	25	29
50-249 anställda	7	5	6	7	8	8
Antal anställda						
Totalt	2 165	1 991	2 007	2 126	2 135	2 199
Män	1 187	1 116	1 112	1 202	1 215	1 245
kvinnor	978	875	895	924	920	954
Antal årspersoner (FTE)	1 691	1 616	1 793	1 837	1 831	1 658

Not: FTE = Full time ekvivalents (heltidsekvivalenter)

Källa: The Economic Performance of the EU Fish Processing Industry (STECF-14-21), EC Commission, JRC, Statistiska centralbyrån, egen bearbetning

Figur 1 visar hur antalet årspersoner³, företag, förädlingsvärde⁴ samt nettoomsättning (exkl. punktskatter) fördelar sig mellan tre olika segment för de företag som hade fiskberedning som primär bransch. De procentuella andelarna visar respektive segments andel av totalen för respektive nyckeltal i Sverige under 2013.

Figur 1: Företag, årspersoner, omsättning & förädlingsvärde per segment som andel av rikets total för fiskberedningsindustrin 2013

Källa: Statistiska centralbyrån, egen bearbetning

³ För att erhålla antalet årspersoner har det totala antalet personer räknats om till heltidsekvivalenter (dvs. årspersoner).

⁴ Dvs. produktionsvärdet minus förbrukningskostnader

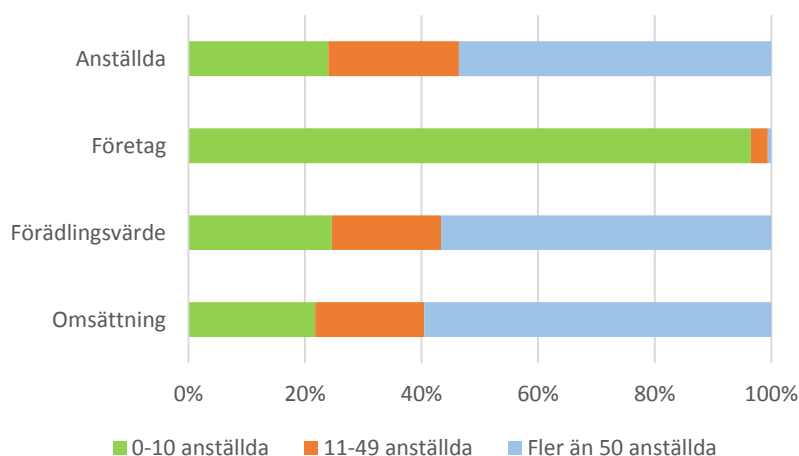

Bortsett från antal företag är andelarna relativt jämt fördelade mellan företag med mindre respektive mer än 50 anställda när antal årspersoner, förädlingsvärde samt nettoomsättning studeras.

Fiskberedningsindustrin har många små företag med 10 eller färre anställda. Endast fem procent av fiskberedningsföretagen hade fler än 50 anställda under 2013. Totalt sysselsatte fiskberedningsindustrin knappt 2 200 personer under 2013 vilket kan jämföras med cirka 44 500 anställda i hela den svenska livsmedelsindustrin samma år. Antalet anställda i fiskberedningsindustrin motsvarar knappt fem procent av det totala antalet anställda i livsmedelsindustrin, vars anställda motsvarar drygt fem procent av hela den svenska tillverkningssektorn.

Det totala företaget som hade fler än 50 anställda svarade tillsammans för ca 50 % av det totala förädlingsvärdet och nettoomsättningen för sektorn. Det stora flertalet fiskberedningsföretag som hade färre än 10 anställda svarade gemensamt för ungefär 20 % av sektorns totala förädlingsvärde och nettoomsättning. Om fiskberedningsindustrins förädlingsvärde sätts i relation till motsvarande för hela livsmedelsindustrin, så har andelen varit drygt 3 procent samtliga år mellan 2008-2013. Under 2013 uppgick livsmedelsindustrins andel av tillverkningsindustrins förädlingsvärde till drygt sex procent.

Bortsett från antal företag skiljer sig fiskberedningsindustrin inte speciellt mycket från näringslivet totalt⁵ (inkl. serviceyrken) när det gäller förhållandet mellan olika segment. Av figur 2 framgår det tydligt att andelen företag i segmentet med färre än 10 anställda är avsevärd högre i näringslivet totalt, jämfört med fiskberedningsindustrin. Detta tyder på att de stora företagen i fiskberedningsindustrin inte är så stora vid en jämförelse med det totala näringslivet. Noteras bör att figur 2 visar andelen för totalt antal anställda i olika segment, medan figur 1 visar andelen för antalet årspersoner.

Figur 2: Företag, anställda, omsättning & förädlingsvärde per segment som andel av det totala näringslivet 2013

Källa: Statistiska centralbyrån, egen bearbetning

⁵ Näringslivet totalt omfattar SNI koderna A till S, men exkluderar K (offentlig verksamhet) och O (finans- och försäkringsverksamhet).

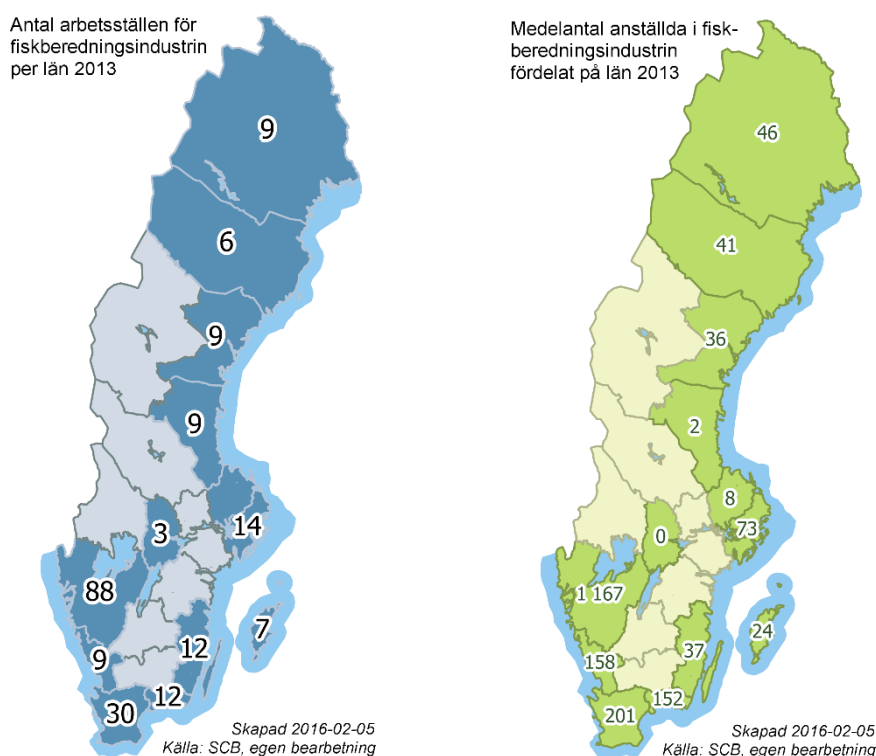
Figur 2 visar bl.a. omsättningen och när det gäller omsättning för det totala näringslivet, så står handeln och tillverkningsindustrin för hälften av den totala omsättningen (31 respektive 24 procent). Andelarna är något lägre när de olika sektorernas andel av förädlingsvärdet studeras, då handeln bidrar med 16 procent och tillverkningsindustrin med 22 procent.

Var är fiskberedningsindustrin lokaliserad?

Precis som stora delar av fiskeflottan är fiskberedningsindustrin huvudsakligen lokaliserad längs Sveriges västra och södra kust, men som figur 3 visar fanns den i alla län utom åtta län i inlandet under 2013. Merparten av fiskberedningsindustrin finns dock i Västra Götaland och detta län står för 60 procent av antalet anställda och knappt 40 procent av antalet arbetsställen.

Den vänstra kartan (blå) i figur 3 visar antal arbetsställen i de olika länen under 2013 som hade fiskberedningsindustri som primär verksamhet och den högra (gröna) kartan visar medelantal anställda i fiskberedningsindustrin under samma år. Att medelantal anställda i Örebro län var noll (0) under 2013 beror på att antalet anställda inte uppgick till en heltidsekvivalent.

Som nämnts tidigare baseras den ekonomiska statistiken på länsnivå på sk. verksamhetsenheter som kan ha en annan primär verksamhet än vad som registrerats för företaget eller koncernen som helhet, vilket gör att det inte är möjligt att summera länsuppgifter och jämföra med riket som helhet.

Figur 3 Antal arbetsställen samt medelantalanställda i fiskberedningsindustrin per län 2013

Källa: Statistiska centralbyrån, egen bearbetning

Antal arbetsställen och medelantal anställda under 2013 ger en ögonblicksbild, t.ex. var 2013 det enda året som Uppsala län och Örebro län hade arbetsställen inom fiskberedningsindustrin. Nio län (Stockholm, Kalmar, Gotland, Blekinge, Skåne, Västra Götaland, Gävleborg, Västernorrland och Norrbotten) hade dock verksamhet inom fiskberedningsindustrin samtliga år mellan 2008 och 2013. Östergötlands samt Västerbottens län hade arbetsställen inom fiskberedning under fyra av de sex åren, medan Jämtlands län hade det under hälften av åren.

Flera län bidrog till den (lilla) ökningen av det totala antalet arbetsställen mellan 2008 och 2013; Kalmar län +58procent, Skåne län +43 procent och Västra Götaland + 9 procent. Den kraftiga ökningen i Kalmar län var dock från låga nivåer. För övriga sex län var antalet arbetsställen förhållandevis konstant, även om vissa fluktuationer förekom. Antalet arbetsställen i hela Sverige ökade något från 225 till 228 mellan 2008 och 2013, vilket motsvarar en ökning på en procent. Som en jämförelse kan nämnas att antalet företag under samma tidsperiod ökade med knappt fyra procent.

Vad producerar företagen?

Den svenska beredningsindustrin producerar ett brett sortiment av färska, kylda, rökta, konserverade och frysta produkter. Statistiken kan tyvärr inte visa inom vilket sortiment de största värdena finns. Som nämnts tidigare är det vanligt att de mindre företagen bearbetar sina egna fångster medan större företag, ofta med storskalig industriell produktion, använder både svensk och importerad råvara.

De produkter som de större företagen producerar är huvudsakligen baserad på sill, sik, räkor och rom men även torsk, lax, Alaska Pollack och Pangasius är viktiga råvaror. Produktionen skiljer sig åt mellan de olika länen och i de tre nordligaste länen är det huvudsakligen löjrom, surströmming och en del lax som bereds. I Västra Götaland, som har flest arbetsställen, produceras smörgåskaviar, caviar, skarpsill/ansjovis och konserver, t.ex. fiskbullar, makrill som helkonserv och sillkonserver. I Västra Götaland finns även produktion av skaldjur i lake liksom rökning av lax och regnbågslax. I Skåne och Blekinge bereds sill, strömming och torsk från Östersjön men även rökning av fisk förekommer. Även i Halland finns det många rökerier samtidigt som mycket torsk bearbetas. På Gotland finns det i huvudsak lokal produktion av Östersjöfisk (inkl. rökerier). Även i Stockholms län finns några rökerier, men i huvudsak konsumentpackas fisk och skaldjur. Slutligen, i Kalmar län landas stora volymer av sill och skarpsill som i huvudsak fryses in.

Den ekonomiska utvecklingen beror i hög grad på råvarornas priser

Fiskberedningsindustrins ekonomiska utveckling är starkt beroende av priserna på råvaror. De totala råvaru- och handelskostnaderna uppgick till 3,6 miljarder kronor 2012, vilket kan jämföras med 3,4 miljarder kronor 2008. Under 2013 minskade de något (till 3,3 miljarder kronor) på riksnivå, sannolikt till följd av att ett företag eller koncern ändrade sin primära verksamhet till en annan än fiskberedningsindustri under 2013. Råvaru- och handelskostnadernas andel av de totala kostnaderna uppgick till 72 procent 2008, men minskade succesivt till 70 procent under 2013. För att få en uppfattning om nivån på dessa andelar jämförs de med livsmedelsindustrin som helhet, som fiskberedningsindustrin är en del av.

Råvaru- och handelskostnadernas andel av de totala kostnaderna för fiskberedningsindustrin är närmare 10 procentenheter högre än för livsmedelsindustrin generellt. Andelen för livsmedelsindustrin låg relativt stabilt mellan 61 och 64 procent mellan åren 2008 och 2012. Jämfört med övrig livsmedelsindustri är sannolikt fiskberedningsindustrin mer känslig för prisförändringar på råvarorna, eftersom dessa poster utgör en större andel av de totala kostnaderna. Dessutom använder fiskberedningsindustrin till stor del, och till skillnad från övrig livsmedelsindustri, råvara där tillgången begränsas av kvoter som beror på respektive arts beståndssituation.

Fiskberedningsindustrin är också beroende av råvara av rätt kvalitet och kvantitet. Om rätt råvara inte finns inom unionen måste branschen importera den från länder utanför EU. De stora företagen importerar ungefär tre fjärdedelar av den totala råvaruanvändningen. Förutom prisutvecklingen påverkas branschens ekonomiska utveckling av växelkursutvecklingen och tillgången på tullkvoter eftersom tullkvoterna innebär att råvaran kan importeras till nedsatt tull.

Personalkostnadernas andel av de totala kostnaderna är i stort sett identisk mellan fiskberedningsindustrin och livsmedelsindustrin. Under perioden 2008-2013 har de svarat för cirka 15 procent av de totala kostnaderna.

Omsättningen har ökat stadigt sedan 2001

Både omsättningen och de totala intäkterna har ökat stadigt sedan 2001 för fiskberedningsindustrin som helhet, med undantag för 2009 och 2013. Den högre omsättningen kan bero på att antalet företag ökade mellan 2008 och 2013, liksom de totala råvarukostnaderna. Under 2009 var den svenska kronan svag i förhållande till euron och anledningen till nedgången 2013 var sannolikt att ett företag eller koncern ändrade sin primära verksamhet till en annan än fiskberedningsindustri under 2013. Detta gör att det kan vara svårt att jämföra 2013 med tidigare år. På länsnivå baseras den ekonomiska statistiken på så kallade verksamhetsenheter, som innebär att de kan ha en annan primär verksamhet än vad som registrerats för företaget eller koncernen som helhet. Detta gör att den ekonomiska utvecklingen ser annorlunda ut på länsnivå jämfört med på riksnivå under 2013.

Mellan 2008 och 2012 ökade omsättningen i fiskberedningsindustrin med sju procent till 4,7 miljarder kronor, för att sedan minska med 12 procent till under 2013. Minskningen 2013 gäller inte bara omsättningen utan flera ekonomiska mått, bl.a. rörelseresultat samt råvaru- och handelskostnaderna, och detta beror sannolikt på att ett företag eller koncern ändrade sin primära verksamhet till en annan än fiskberedningsindustri under 2013, vilket gör att det är svårt att jämföra 2013 med tidigare år. Rörelseresultatet ökade med sex procent till 237 miljoner år 2012, för att sedan minska med drygt 30 procent 2013. Råvaru- och handelskostnaderna ökade med fyra procent mellan 2008 och 2012 till knappt 165 miljoner kronor, för att sedan minska med tio procent mellan 2012 och 2013. Förädlingsvärdet har legat relativt stabilt på drygt 1 miljard kronor mellan 2008 och 2013 men under 2010 och 2011 var det något högre (ca 1,1 miljarder kr). Då råmaterialet står för mer än hälften av de totala produktionskostnaderna påverkas den ekonomiska utvecklingen starkt av råvarornas prisutveckling. Beredningsindustrin undviker att omedelbart kompensera för ökade råvarupriser eftersom snabbt höjda priser riskerar att ge en negativ reaktion från konsumenterna i form av minskad efterfrågan.

Även för livsmedelsindustrin som helhet ökade nettoomsättning, rörelseresultatet, råvaru- och handelskostnader samt förädlingsvärdet mellan 2008 och 2013, men denna ökning var avsevärt högre än i fiskberedningsindustrin. Nettoomsättningen ökade med tio procent till 151 miljarder svenska kronor, rörelseresultatet fördubblades till 5,7 miljarder, samtidigt som råvaru- och handelskostnaderna och förädlingsvärdet ökade med nio procent vardera till drygt 93 miljarder respektive 30 miljarder kronor.

Då livsmedelsindustrin och fiskberedningsindustrin är olika stora, samtidigt som fiskberedningen ser olika ut i de svenska länen har ett antal nyckeltal beräknats för att bättre kunna jämföra utvecklingen. Ett av nyckeltalen möjliggör även jämförelse med hela tillverkningsindustrin och näringslivet i stort.

De nyckeltal och definitioner som använts är:

- **rörelsemarginal** (=rörelseresultat / omsättningen)
Visar hur stor del av företagets intjäning som blir över till räntor, skatt och vinst efter det att rörelsens kostnader betalats.
- **förädlingsgrad** (= förädlingsvärde / (omsättning + övriga rörelseintäkter)
Är ett mått på hur mycket råvaran har bearbetats, men kan även visa vilket mervärde ett företag ger de varor och tjänster som de köper in.
- **förädlingsvärde / medelantal anställda**
Visar vad varje anställd kan sägas bidra med i förhållande till inköpta varor och tjänster.

Förädlingsgraden kan användas för att studera utvecklingen för ett företag eller industri och för fiskberedningsindustrin på riksnivå har nyckeltalet varit stabilt på 21 procent samtliga år mellan 2008 till 2013. På senare år har beredningsgraden ökat enligt fiskberedningsindustrin, eftersom efterfrågan går mer mot produkter som är nästan redo att äta. Detta samtidigt som allt mindre hel fisk säljs. Detta är dock något som inte syns på förädlingsgraden. En hög förädlingsgrad behöver dock inte betyda ett effektivt eller lönsamt företag eller industri, utan hänsyn behöver även tas till om beredningen är personalintensiv eller automatiserad. Även på länsnivå har förädlingsgraden varit förhållandevis stabil under den studerade tidsperioden, men inga direkta slutsatser kan dras på grund av sekretess. Som en jämförelse kan nämnas att även förädlingsgraden för livsmedelsindustrin som helhet varit stabil mellan 2008 och 2013 och varierat mellan 19 och 21 procent.

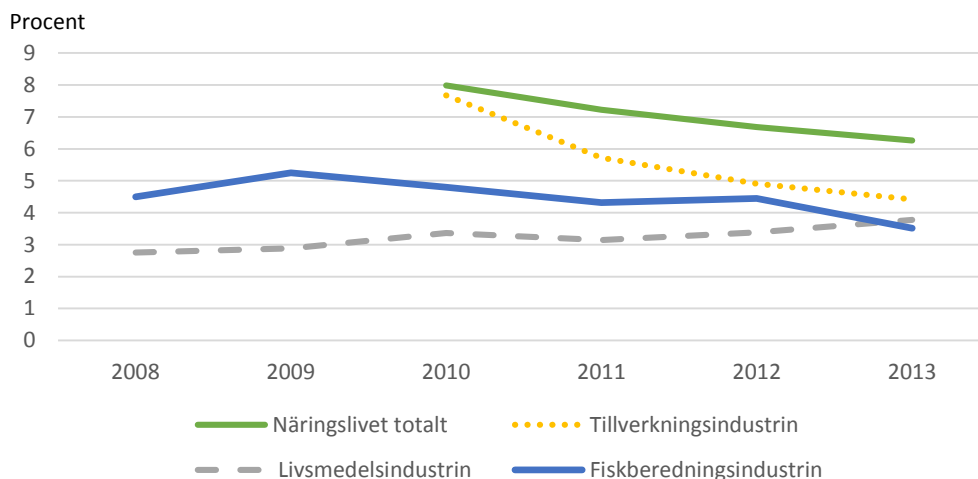
Förädlingsvärdet per anställd ökade med två procent mellan 2008 och 2013 till 606 507 kronor för fiskberedningsindustrin som helhet, vilket indikerar en högre effektivitet eller att produktionen ändrat inriktning mot mer förädlade produkter. Det senare skulle i så fall bekräfta trenden att konsumenterna efterfrågar mer förädlade produkter. Motsvarande nyckeltal för livsmedelsindustrin som helhet ökade med hela 15 procent mellan 2008 och 2013 till 683 977 kronor.

Figur 4 visar rörelsemarginalens utveckling mellan 2008 och 2013 för fiskberedningsindustrin och livsmedelsindustrin, samt motsvarande för tillverkningsindustrin och näringslivet totalt (inklusive serviceyrken) mellan 2010 och 2013. Trenden visar en minskande rörelsemarginal för näringslivet som helhet och tillverkningsindustrin, medan nyckeltalet har mer stabilt för fiskberedningsindustrin och livsmedelsindustrin. För livsmedelsindustrin har rörelsemarginalen legat på tre procent sedan 2008, men ökade något under 2013. Motsvarande

för fiskberedningsindustrin var två procentenheter högre mellan 2008-2010, och en procentenhet högre 2011-2012 för att sedan minska något under 2013.

Figur 4 Rörelsemarginal 2008-2013, procent

Källa: Statistiska centralbyrån, egen bearbetning

Vid en jämförelse med rörelsemarginalens utveckling i de olika länen framkommer stora variationer, både mellan län och i samma län mellan olika år. Rörelsemarginalen ligger stabilt på en högre nivå i Stockholms län och i Västra Götaland (ca 7-8 procent). Under 2013 ökade dock nyckeltalet i Västra Götaland med flera procentenheter. Noterbart är även att rörelsemarginalen fördubblades under perioden i Skånes län och uppgick till 11 procent under 2013.

Kontaktperson:

Camilla Burman,

telefon: 036-15 59 61

e-post: camilla.burman@jordbruksverket.se